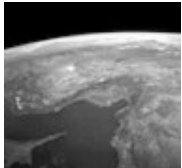

Asiens fremtid er verdens fremtid

Af ambassadør Jørgen Ørstrøm Møller, adjungeret professor ved Handelshøjskolen i København

”Den største strategiske udfordring er, om Kina og Indien i tide sluses ind i det eksisterende globale system, eller om de

etablerede stormagter sidder så tungt på deres rettigheder, at der aftegner sig et misforhold mellem økonomisk og politisk magt. Et sådant misforhold vil af indlysende grunde pege frem mod en konflikt.”

Det skriver Jørgen Ørstrøm Møller - Danmarks ambassadør i Singapore, tidl. departementschef for Udenrigsministeriet og adjungeret professor ved Handelshøjskolen i København: RÆSON har bedt ham skrive en stor analyse af Asiens strategiske fremtid, som vi bringer i dag.

Han fastslår: ”Sydøstasien befinder sig midt i sammenstødet mellem den økonomiske globalisering og yderligtgående islamiske strømninger. Kort sagt: Kan den vestlige samfundsmodel og globaliseringen ikke vinde dette kultursammenstød i Sydøstasien - som meget klart har adopteret store dele af den vestlige model og opnået kolossale økonomiske gevinster - kan den ikke vindes noget sted.”

1. De fire store trends

Den globale strategiske situation er underkastet fire store trends.

For det første har verden siden 1945 levet med en uafbrudt fremadskridende globalisering. Den er først og fremmest – ja, næsten udelukkende - udspillet omkring økonomi, teknologi, handel, transport og logistik. Kun i begrænset omfang er den menneskelige opfattelse af verden og den menneskelige mentalitet ændret. Langt de fleste føler sig knyttet til en nationalstat frem for det internationale samfund. Bag kulisserne er globaliseringen trængt. Det tages ofte for givet, at den fortsætter, udbygges og forstærkes; men det er en forhastet konklusion.

Som økonomisk model frembringer globaliseringen givetvis højere vækst og dermed en større samlet velstand end stort set alle andre modeller; men denne velstand fordeles ikke ligeligt. Store dele af jordens befolkning spørger sig selv, hvad fordelene er for dem - og finder ikke noget svar. For at få del i den højere velstand er mange mennesker villige til at give på en del af deres nationale og/eller kulturelle identitet; men det er ikke det samme som, at modellen uden videre er hævet over kritik og uden konkurrence. Det er ikke lykkedes at skabe holdningsmæssig massiv tilslutning til globaliseringen - uanset dens økonomiske fordele. Dens fremtid bliver dermed afhængig af stor og vedvarende økonomisk vækst, og det er, som den økonomiske historie viser, ikke en given sag.

For det andet gennemløber verden en økonomisk omstrukturering af tilsvarende karakter som for godt 100 år siden. Den gang blev landbrugserhvervets andel af det samlede bruttonationalprodukt (BNP) reduceret drastisk, og industrisektorens andel steg. Nu er turen kommet til nedtrapning af industriproduktionens andel af det globale BNP og en overførelse af ressourcer til servicesektoren i forskellige afskygninger - kombineret med en geografisk tyngdeforskydning fra de gamle industrimagter til nye fremstormende

økonomisk sværvægtede. Det giver sig udslag i udflytning af jobs - outsourcing. I sin kerne er outsourcing ikke nyt, men dækker over overførelse af produktion fra lande med høje lønninger til lande med lavere lønninger, efterhånden som forskellen i produktivitet og kvalitet bliver mindre end lønforskellen. Det nye er, at denne outsourcing efterhånden rammer veluddannede personer indenfor serviceerhverve; hidtil fredet af globaliseringen. Globaliseringens kernetropper begynder selv at blive dens ofre med uoverskuelige perspektiver for den politiske støtte til globalisering.

For det tredje flytter det økonomiske og efterhånden også det teknologiske centrum fra USA til det asiatiske område. I første omgang er det Kina; men Indien plus de sydøstasiatiske lande er med på vognen. Japan synes derimod at have svært - meget svært - ved at følge med. De nye fremstormende økonomiske magter har efterhånden tiltaget sig og opnået en afgørende indflydelse på den globale økonomiske udvikling. Det forklarer hvorfor de har tilsluttet sig det eksisterende internationale system - i stedet for at opstille et alternativt system med egne spilleregler. Få erkender, hvor heldig verden har været ved, at lande som Kina og Indien valgte denne politiske kurs og ikke gik efter at kuldkaste det eksisterende system. Skal denne positive situation fastholdes i de kommende år, må stormagterne, som i kraft af det system, der blev etableret i årene efter 1945 sidder med den politiske magt og bærer ansvar for den globale udvikling, indpasse lande som Kina og Indien i klubben. Viljen hertil har hidtil været svær at få øje på.

For det fjerde foreligger et vakuum i strategisk tænkning. Den er stadig domineret af den preussiske strateg von Clausewitz og hans tanker om konflikt og krig (hovedværket hed *Vom Kriege*). Verden af i dag har behov for en strategisk tænkning baseret på modeller og tankebaner for *samarbejde* - og navnlig samarbejde mellem etablerede magter og fremstormende magter, i en unik tilpasningsproces.

I udenrigs- og sikkerhedspolitisk henseende viser det sig ved, at verden har et imperium (USA som *megamagt*), der er såvel land- som søbaseret (kontinentalt og maritimt). Intet kan ske uden USA's deltagelse eller indforståelse. USA er som globaliseringens ypperstepræst udsat for asymmetrisk krigsførelse i form af terrorisme primært islamisk inspireret, der søger at ramme megamagten på dens ømme punkter. Terrorismen ønsker at erstatte globaliseringen med en anden samfundsorden. Den repræsenterer i betydelig udstrækning store dele af jordens befolkning, der ser globaliseringen udvikle sig uden fordele for dem kombineret med kulturel

nedvurdering af dem og deres værdier. Terrorismen bliver de forkastedes tilholdssted. Deres dagsorden er i første omgang nedbrydning og destruktion af det, som andre har bygget.

Derfor er krigen mod terrorisme global, derfor drejer den sig i vidt omfang, om globaliseringen skal fortsætte og derfor kan USA ikke føre den alene. Der kræves allierede. USA står i det dilemma, at de nye fremstormende magter kræver anerkendelse af deres nye magt og indflydelse i det globale spil for at indgå i alliancen med USA mod terrorismen. Siger USA ja hertil er konsekvensen uundgåeligt et fald i USA's magt og indflydelse. Siger USA nej, udsuges USA økonomisk af at føre krigen alene og dermed undermineres det amerikanske imperiums evne til at fastholde dets magtposition

Den største strategiske udfordring er, om Kina og Indien i tide sluses ind i det eksisterende system med deraf følgende tilpasninger, eller om de etablerede stormagter sidder så tungt på deres rettigheder, at der aftegner sig konturerne af et misforhold mellem økonomisk tyngde og politisk magt - et fænomen, der af indlysende grunde peger frem mod en konflikt. Erfaringerne er ikke gunstige for at indsluse nye fremstormende magter i den bestemmende klub, men derfor behøver verden jo ikke at gentage tidligere tiders fejltagelser. Det vil være trist med en bekræftelse af den tyske forbundskansler Konrad Adenauers (1949-1964) udtalelse om, at 'skaberen kun begik én fejl: nemlig at sætte en grænse for den menneskelige intelligens, men ikke for den menneskelige dumhed'.

Kina og Indiens roller

Udgangspunktet for analysen i dette afsnit er Kinas og Indiens økonomiske tyngde, de to landes stigende indflydelse på den teknologiske udvikling samt deres rolle som *trendsetters*.

En beregning med officielle valutakurser tildeler Kina 2,7% og Indien 1,2% af det globale BNP på. Bruges i stedet købekraftpariteter (PPP), stiger andelen til 12,4% hhv 6,2%. For lande som Kina og Indien med en mindre del af BNP og befolkning integreret i den internationale økonomi giver PPP et mere retvisende billede af deres reelle tyngde end en beregning udført med officielle valutakurser. Det kan således antages, at de to lande tilsammen i store træk tegner sig for hen i mod 20% af det globale BNP. Opgøres den økonomiske styrke i absolutte tal efter PPP, er Kinas økonomi allerede

dag den næststørste efter USA og Indiens den fjerdestørste (med Japan klemt inde mellem de to kommende asiatiske giganter).

Kina har fra USA indtaget pladsen som det land i verden, der modtager de største udenlandske direkte investeringer – i 2004 nærmede beløbet sig 60 mia. amerikanske dollars. Generelt set tegner billedet sig af Kina som 'verdens værksted' – med hovedvægt på industriproduktion, en rolle som prisfastsætter for industrielle produkter og en placering som stedet, hvor fremstilling af nye teknologiske færdigheder i stigende grad koncentrerer. For Indiens vedkommende peger pilen på landet som det globale center for tjenesteydelser i bred forstand, men med tyngden omkring ICT (informations- og kommunikationsteknologi). Landet vil indtage rollen som prisfastsætter på dette område – og blive stedet, hvorfra der fremkommer nye løsninger indenfor forskning, teknologi og fremstilling

Det er samspil mellem ny teknologi og ny kultur i form af adfærdsmønstre, der skaber de nye 'bølger' som fx den industrielle revolution i England for lidt mere end 200 år siden og den audio-visuelle revolution i det vestlige USA i anden halvdel af det 20'ede århundrede. Den næste bølge vil med meget stor sandsynlighed vise sig i Kina, men på lidt længere sigt omfatte Indien og Sydøstasien. Omdrejningspunktet bliver teknologi, der gør det muligt at kommunikere og udveksle ideer i alle døgnets 24 timer, uanset hvor man opholder sig. Dvs. bærbar eller *flytbar* kommunikation og tankeudveksling således, at mennesker bliver en slags nomader, uafhængige af fysiske rammer og geografiske bindinger.

Det er massen – dvs. de rene tal - der afgør, hvor disse nye bølger opstår. Der er 340 mio. brugere af mobiltelefoner i Kina, og prognosen lyder på lidt over 400 mio. ved udgangen af 2005, hvortil kommer over 80 mio. brugere af internettet. Indien har 45 mio. brugere af mobiltelefoner med en stigning på over 2 mio. hver måned. Prognoser uarbejdet af de førende analysevirksomheder fortæller, at Kina om fem år vil være verdens nummer ét med hensyn til PC'ere med et tal på 178 mio., og Indien vil være nået op på 80 mio. Enhver tvivl om, hvorvidt den fremskrivning er realistisk bortvejres ved oplysningen om, at der i år 2004 blev solgt 14,93 mio. PC'ere i Kina, 14% flere end året før, og 3,39 mio. i Indien, 34% flere end året før. Kina har i dag frembragt, hvad eksperter betegner som den 'næste standard' for internetbrug med overgang fra den

etablerede standard IPv4 til IPv6.¹ Og Kina står på spring til markedsføring af ny 3G-teknologi for mobiltelefoni – dvs. den teknologi, der i fremtiden vil kombinere internet, e-mail og tale på en og samme mobiltelefon.

Shanghai ser ind i fremtiden

Forbrugsmønstret afgøres af de unge, de smukke og de rige. De er og forbliver trendsetters. Det nye er – igen - at størsteparten af dem ikke findes i USA eller Europa, men i Asien. Og det *virkeligt* nye er, at begrebet *hubs* - dvs. 'nav' eller 'centre' - skyder sig frem som motoren i skabelse af nye trends: herfra spredes adfærdsmønstre, kulturmønstre mv. Virksomheder placeret her bliver de første til at opfange nye mønstre og omforme dem til produkter. Fordi disse virksomheder rider på enhver ny bølge kan de fastsætte deres priser stort set uden konkurrence. På den måde opnås en høj profit, der kan tilbageføres til lukrative udviklingsområder som forskning, teknologi, design, kvalitet mv. Det bliver alfa og omega for de førende virksomheder at være til stede i disse *hubs*. Når der tales om at 'være til stede' betyder det ikke at have et skilt over indgangen til et kontor; men om den *mentale* tilstedeværelse dvs. føle at leve og medvirke til udviklingen i hubs. Mange hubs bliver metropoler med op til 50 mio. indbyggere og derfor en masse, en tyngde, en fremdrift og en dynamik, som verden aldrig nogensinde før har oplevet.

Shanghai indtager førstepladsen med overvejende sandsynlighed for at blive DEN globale trendsetter indenfor ét, måske to tiår. Enhver der med få års mellemrum har besøgt denne metropol føler sig draget af dens nærmest magnetiske udstråling. Beijing og Guangzhou i Kina følger efter. Også den grænseoverskridende region Hong Kong-Shenzhen, som i mange henseender allerede fungerer som en enhed, banker på. I Indien ses Mumbai og Kolkatta trænge sig frem; måske New Delhi. I Sydøstasien Bangkok - og måske Singapore med økonomisk tiltrækning af den sydlige del af Malacca-halvøen og nogle af de indonesiske øer ud for bystatens sydkyst. På lidt længere sigt kan Saigon i Vietnam svinge sig frem på scenen. Tokyo står og vipper på grund af usikkerheden omkring den japanske økonomi og det japanske samfunds fremtid. Det er tvivlsomt, om denne by, der burde være selvskreven, formår at

¹ IP: *Internet Protocol*, hvor den nye standard indebærer en meget kraftig forøgelse af antal af adresser, som er krævet af den forrygende udbredelse og brug af nettet

indfri forventningerne; snarere får den pladsen som de spildte muligheds holdeplads.

De store *hubs* suppleres og støttes af *subhubs* - dvs. hubs, der i sig selv er for små til at klatre op til toppen af flagstangen, men besidder udvalgte egenskaber, der gør dem til hjemsted for trendsetters indenfor bestemte og afgrænsede områder. Sydney i Australien er en oplagt kandidat. Tokyo kunne falde i den gruppe.

Hvad demografien dikterer

Den demografiske udvikling begunstiger Kina, Indien og Sydøstasien. Den modarbejder Japan.

Og budskabet fra den økonomiske historie er entydigt. De nye bølger opstår, hvor der er en stor og voksende befolkning med en høj andel i den erhvervsaktive alder koncentreret om de yngre aldersgrupper. Det skaber dynamik forudsat, at den økonomiske velstand i forvejen er nået til et niveau, der gør, at væksten ikke opsluges af stigende befolkning. Den skal således være over 3% og den forudsætning er rigeligt opfyldt i de nævnte områder.

I kraft af sin ét-barns politik, som i øvrigt er under overvejelse, har Kina en særdeles gunstig befolknings sammensætning. En fremskrivning fortæller, at den demografiske udvikling i Kina med uændret politik svinger fra at være gunstig til at være mindre gunstig om ca. 20 år – det er måske en af grundene til, at en ændring er under overvejelse. Derimod ser Indien ud til at have en dynamisk befolkning også i en meget lang fremtid. Sydøstasien placerer sig et sted mellem Kina og Indien.

Som en yderligere dynamisk faktor affødt bl.a. af demografien kommer vandringer indenfor Kinas grænser. Det skønnes, at 120 mio. mennesker hvert år flytter indenfor det store riges grænser. Efterhånden som befolkning trækkes fra landområderne navnlig i det indre og vestlige Kina til de store byområder (hubs) oplever verden den største folkevandring nogensinde. Det vil skabe sociale og menneskelige problemer for Kina, som den politiske ledelse forhåbentligt viser sig i stand til at løse. Det vil imidlertid også sætte yderligere damp på kedlen i form af efterspørgsel efter boliger og infrastruktur – og samtidig garantere tilstedeværelsen af så rigelig arbejdskraft, at lønningerne holdes nede.

Den asiatiske evighedsmaskine?

Nu er der ingen grund til at se Kina, Indien og Sydøstasien som en evighedsmaskine i stand til at fremvise økonomisk vækst på mellem 5 og 10% hvert år uden problemer.

Kina står over for mangel på energi med massive krav om adgang til olie og naturgas udefra (den kinesiske handelsbalance med energi viser underskud på ca. 30 mia. amerikanske dollars), hvilket afføder udenrigs- og sikkerhedspolitiske problemer bl.a. over for USA. Landets finansielle system vurderes til at være ineffektivt, om end de fleste finder det usandsynligt med en nedsmeltning, som den, der fandt sted i store dele af Asien i 1997 og i Japan omkring 1990.

Det vigtigste og største problem for Kina er vand – ganske enkelt. Det årlige regnfald er ikke tilstrækkeligt til at sikre vandforsyningen, og opsugning fra vandførende lag kan ikke i længden slå til. Derfor står den politiske ledelse over for det dilemma, at man enten skal nedprioritere vandforsyningen til landbrugsproduktionen, så industri, forskning og teknologi kan ekspandere, eller også skal man give bønderne vand nok, med den konsekvens, at udviklingen i byerhvervene bremses. Det er helt overvejende sandsynligt, at den kinesiske politiske ledelse vælger byerhvervene frem for landbruget. Den uundgåelige konsekvens er, at store dele af landbefolkningen må flyttes fra landet til byerne - hvilket igen er en af forklaringerne på den kommende folkevandring i Kina.

Indien har en dårlig infrastruktur, der hæmmer økonomisk vækst. Landet er så decentraliseret, at udenlandske investorer dårligt ved, om de skal forhandle med centralregeringen i New Delhi eller de enkelte delstater. Gennem årene har de offentlige budgetter udvist store underskud, der endnu i dag med den høje økonomiske vækst ikke er kommet under kontrol.

De fem udfordringer for Asien

For Asien som helhed tegner der sig følgende økonomiske og sociale udfordringer:

For det første en ulige demografisk udvikling - med faldende befolkning i Japan, stigende befolkning i Indien samt størsteparten af Sydøstasien plus stabil befolkning i Kina. Dette mønster peger på behov for migration de asiatiske lande imellem; men endnu er der hverken politisk vilje eller folkelig forståelse herfor. Modstanden og/eller den manglende forståelse er mest udpræget i Japan, og i virkeligheden en af grundene til, at dette

land snart kan fejre 15 års jubilæum med stagnerende økonomi. *Skal Asien fastholde en stærk og vedvarende økonomisk vækst, bliver der behov for en helt anden og positiv synsvinkel på immigration mellem landene.*

For det andet er de politiske systemer helt overvejende økonomisk fikseret. Deres legitimitet består i at levere stigende velstand af synlig og håndgribelig størrelse år efter år. Stort set alle andre politikker - socialpolitik, uddannelse m.fl. - defineres ud fra hensynet til at fremme økonomisk vækst. Der mangler en erkendelse af behovet for at opbygge indre solidaritet og tillid – hvad der ofte betegnes som *social kapital*, dvs. en tilstand, hvor borgerne stoler på hinanden og arbejder sammen. I et økonomisk-styret politisk system vil der uundgåeligt være tendens til konkurrence mellem borgere (så langt som til decideret egoisme). Det kan være godt på kort sigt og i den første fase af det økonomiske tigerspring, men på længere sigt udgør en bremse for vækst.

For det tredje har Asien koblet sig på globaliseringen netop på det tidspunkt, hvor den svingede sig op i lianerne med fuld kraft frem i bedste Tarzan-stil. Få asiatiske politiske ledere, færre erhvervsledere og endnu færre borgere gør sig klart, at 'højt at flyve, dybt at falde' også gælder i globaliseringen. Der er en fornemmelse af, at globaliseringen frembringer høj vækst, hele tiden - og for alle. Derfor kan samfundet med god samvittighed ignorere sociale tabere ud fra den betragtning, at det er deres egen skyld.

Sådan hænger virkeligheden selvsagt ikke sammen. Allerede i dag accelererer borgernes forventninger til hvordan deres lande skal indrettes. En fortsat udvikling, der minder om de vestlige landes, vil uundgåeligt skabe mere sofistikerede samfund, hvor der vil rejse sig en forventning om, at staten tager stilling til de sociale tabere på en værdig måde. Det indiske valg i efteråret 2004 viste, hvad der sker, når dette problem ignoreres: at de kinesiske ledere fremhæver behovet for at trække landdistrikterne og de vestlige områder med ind i udviklingen, er udtryk for at de allerede er sig faren bevidst.

For det fjerde: selvom urbaniseringen er en dynamisk faktor; bidrager den også til en form for kulturel hjemløshed. De fleste menneskers mentalitet skabes ved nærkontakt med andre mennesker og navnlig familie samt bekendte og venner med fælles oprindelse, baggrund og udfordringer. Det var et typisk træk ved landsbysamfundet, bondekulturen og arbejderbevægelsen. Men det er lige præcist det træk,

der ikke findes i en urbanisering med metropoler på op imod 50 mio. mennesker med et stærkt konkurrencepres, en stressfaktor og en fremmedgørelse mellem mennesker – i et omfang og med en styrke, som er ny og ukendt for verden. Ingen ved, hvad det er for en 'mennesketype', der fremelskes under disse vilkår - eller hvorledes mennesker opvokset i en sådan ramme vil forholde sig over for hinanden og løsning af problemer i fællesskab.

For det femte er terrorismen fortrinsvis islamisk inspireret også kommet til Asien. Pakistan, Bangla Desh, Malaysia, Brunei, Indonesien har alle et islamisk flertal. Indien, Kina, Filippinerne, Burma, Cambodja og Singapore har alle et islamisk mindretal. Der er islamisk oprørsgrupper i Filippinerne, en løsrivelsesbevægelse i det vestlige Kina (provinsen Xinkiang med Uighurfolket), regelmæssige optøjer af voldelig karakter i Indien mellem det hinduistiske flertal og det islamiske mindretal. Indonesien har været udsat for voldsomme bombeattentater.

Asien og navnlig Sydøstasien befinder sig i frontlinien i sammenstødet mellem den økonomiske globalisering (med ståsted i den vestlige samfundsmodel) og yderligtgående islamiske strømninger, der trækker væk fra globaliseringen og hen i mod et indelukket samfund.

Kort sagt: Kan den vestlige samfundsmodel og globaliseringen ikke vinde dette kultursammenstød i Sydøstasien, som meget klart har adopteret store dele af den vestlige model og opnået kolossale økonomiske gevinster, kan den ikke vindes noget sted. Det er i Sydøstasien, at de kredse indenfor islam, der ønsker modernisering og tilpasning af deres religion, har haft medvind. Det er her, at den globale civile borgerkrig - mellem dem, der vil modernisere islam og dem, der vil fastholde religionen i dens konventionelle udgave - hidtil er faldet ud til fordel for modernisering. Det er her, at fattigdommen er reduceret netop gennem bekendelse til økonomisk globalisering. Kampen mod terror afgøres på længere sigt af, om den civile borgerkrig inden for islam vindes af dem, der vil modernisere eller dem, der ikke vil.

Asiens fremtid er afhængig af fortsat globalisering – og kræver at verdensdelen har evne og vilje til at fremme dens fastholdelse og udvikling. Dette står og falder med, om de asiatiske lande - eller i det mindste: store dele af Asien - kan skabe institutioner på samme måde, som europæerne gjorde efter 1945 (ikke ved at kopiere disse, men ved at finde en form, der er tilpasset Asiens forudsætninger og behov).

Disse institutioner er påkrævet for at:

- Hjælpe de enkelte lande med at løse deres egne problemer
- Udgøre rammen for Asiens bestræbelser på at løse problemer af fælles karakter
- Give Asien mulighed for at udbygge globaliseringen og medvirke til globale politiske og økonomiske beslutninger

Tre fakta

Den afsluttende del af analysen tager udgangspunkt i tre fakta:

§1 Kina og Indien vil rykke tættere sammen

§2 Japans rolle er usikker

§3 USA's syn på Asien, på asiatiske integration og på Kinas voksende magt og indflydelse er ikke defineret. Det er ikke klart, om USA vil hjælpe eller bremse. Det er ikke klart, hvorledes USA ser på Kina: Som partner? Udfordrer? Eller fjende?

Hvorfor Kina og Indien VIL finde sammen

Indtil for få år siden var det god latin at mene, at Kina og Indien var rivaler - ja nærmest ærkerivaler uden nogen udsigt til forsoning. Det var - og er - en helt forkert analyse. De to lande har ganske vist modsatrettede interesser på visse områder - herunder i Centralasien og i kapløbet om at sikre energiforsyningen til deres umættelige erhvervsliv. Men for det første er disse sammenstød ikke af uoverkommelig karakter (og kan endog i visse tilfælde befordre et samarbejde). For det andet - og hvad der er mere væsentligt - er der på intet område tale om kollision mellem *vitale* interesser, dvs. spørgsmål, der truer deres suverænitæt og udvikling. Situationen er helt anderledes, når det gælder Indien-overfor-Pakistan og Kina-overfor-Japan, hvor der i begge tilfælde netop foreligger sådanne potentielle *vitale* risici. Ved indledningen af sit besøg i Indien i begyndelsen af april 2005 betonede Kinas premierminister Wen Jiabao netop et samarbejde mellem Kina og Indien som et globalt kraftcenter indenfor IT.

For sagen er, at de to lande har sammenfaldende interesser på dét område, der er det afgørende for dem begge to:

Med henholdsvis 1,3 mia. og 1 mia. indbyggere er der ikke tale om ledelse af en mellemstor dansk kommune. For begge lande er det afgørende politisk

og social stabilitet. Det kom til udtryk, da Bill Clinton efter at være fratrukket som præsident afslørede, at præsident Jiang Zemin under et besøg i Kina havde trukket ham til side og sagt: 'Vi frygter én ting, og det er, at der opstår kaos, som kan vælte alt, hvad vi har opnået over ende'. Jangs åbenhjertige udtalelse er - set i perspektiv af de historiske erfaringer - ganske simpelt nøglen til fortolkning af stort set *alle* vigtige kinesiske beslutninger.

For at fastholde social og politisk stabilitet er der behov for skabelse af nye arbejdspladser, som kan opsuge tilgangen til arbejdsmarkedet. Det kræver økonomisk vækst af en størrelsesorden på henimod 6% pr. år. Hidtil har begge landes løftestang været eksport til USA - som jo har været af afgørende betydning, al den stund USA de sidste 15 år ubetinget har været verdens førende økonomiske magt. Men med udsigt til aftagende vækst i USA må de i stedet forlade sig på den hjemlige økonomi med dens forbrug og investering. Et økonomisk samarbejde, der udstrækker hjemmemarkedet til begge lande og dermed en størrelse på 2,3 mia. mennesker, gør etablering af en dynamisk økonomi mange gange lettere.

Det politiske imperativ om stabilitet tvinger de to lande til økonomisk integration uanset politiske trakasserier, såret forfængelighed og smålig rivalisering. Det vil ske.

Det sker allerede. I 2004 udgjorde handelsstrømmene mellem Kina og Indien 13,6 mia. amerikanske dollars efter en stigning på 79% fra 2003. Kina er Indiens næststørste handelspartner. Mange skeptikere anfører, at Indien er bange for at blive oversvømmet af billige kinesiske produkter. Forkert igen: Indien har overskud i sin samhandel med Kina.

Den asiatiske integration bliver i det næste tiår formet af samarbejdet mellem Kina og Indien. I begyndelsen af april aflagde premierminister Wen Jiabao besøg i Indien og kickstartede et allerede frembrusende samarbejde med underskrivelse af en lang stribe aftaler. Samarbejdet mellem de to lande er DEN STORE TING, der kommer til at sætte sit præg på i hvert fald første halvdel af det 21'ende århundrede. Indenfor en tidshorisont på 5 til 10 år vil de to lande kræve gennemgribende ændringer af styresystemet for international politik og økonomi med henblik på en indflydelse, der afspejler deres reelle magt. Svaret fra USA, Europa og navnlig Japan kommer til at afgøre, hvorledes verden udvikler sig. Om vi bevæger os mod et globalt samarbejde - eller en konflikt mellem

de etablerede magter og de nytilkommende, fremstormede magter.

Kina og Indiens tyngde bliver ikke mindre hvis først Sydøstasien sluses ind i deres økonomiske samarbejde. Allerede nu forhandles en frihandelsaftale (FTA) der i princippet vil fjerne handelshindringer mellem Kina og de sydøstasiatiske lande, og en tilsvarende forhandlingsrunde er ved at blive søsat mellem de sydøstasiatiske lande og Indien. Sammenbindes Kina og Indien gennem deres strategiske partnerskab med en FTA Indien og de sydøstasiatiske lande dannes der et marked på 3 mia. mennesker med en gennemsnitlig vækst på 6 – 8%. Verden har aldrig set noget lignende.

USA og Asien

USA's strategiske syn på Asien har siden terrorangrebet på USA den 11 september 2001 været styret af tre hensyn. For det første ønsket om at opretholde USA's magtstilling. For det andet en ressourcemæssig begrænsning af, hvor meget USA kan gøre i Asien alene af hensyn til den finansielle belastning. For det tredje USAs behov for allierede blandt de store asiatiske lande til bekæmpelse af terror, slyngelstater mv.

I sin kerne indebærer denne position, at USA ikke ønsker kriser i Asien, der trækker opmærksomheden væk fra, hvad USA ser som den aktuelle opgave – foruden en amerikansk erkendelse af, at både den koreanske halvø og Taiwan i realiteten er strategiske belastninger, medens et godt forhold til Kina er en strategisk *booster*. Disse hensyn forklarer omlægningen af amerikanske baser i Asien væk fra bl.a. Korea (hvor de blev oprettet under Den kolde Krig) til fordel for baser, hvorfra terrorisme kan bekæmpes, og slyngelstater holdes under kontrol. Det forklarer også, hvorfor USA skubber Japan frem i rollen som hjemsted for en slags militær *outsourcing*: USA har simpelthen ikke længere råd til selv påtage sig opgaver i et omfang som tidligere.

Det er givet, at den grundliggende linie i denne politik ligger fast - men det er ikke givet, at den fastholdes i alle nuancer. Det forhold, at kampen mod terror og situationen i Mellemøsten tilsyneladende udvikler sig positivt for USA, skaber muligvis råderum for de amerikanske strateger til på ny at overveje, hvorledes USA skal forholde sig til Kinas voksende magt og indflydelse. Her er spørgsmålet, hvorvidt USA fortsat skal se Kina som en slags partner eller allieret i kampen mod terror –

eller betragte landet som den kommende udfordrer af USA's imperiale magt og derfor allerede nu slå ind på en slags inddæmningspolitik overfor Beijing. En del skridt fra amerikansk side igennem de første måneder af 2005 kunne tyde på større vægt i den amerikanske udenrigs- og sikkerhedspolitik tildeles sidstnævnte hensyn.

En eventuel konfrontation mellem USA og Kina kan tænkes, når den fremrykkende kinesiske interessesfære og ydre forsvarsperimeter støder mod den fremskudte amerikanske interessesfære og forsvarsperimeter strakt ud til Filippinerne og måske Taiwan. Sker det – og det gør det måske – er tidshorizonten nogle tiår. En stribe andre globale ændringer vil på det tidspunkt have forskubbet forudsætningerne for de globale magtforhold - derfor er det formålsløst at drøfte om og i givet hvorledes en eventuel amerikansk-kinesisk konfrontation vil udvikle sig.

Størsteparten af de østasiatiske lande anerkender USA's militære tilstedeværelse som forudsætning for udenrigs- og sikkerhedspolitisk stabilitet i Østasien igennem snart 50 år; men de skimter også et tidspunkt, hvor magtforholdene tipper i form af større indflydelse for Kina. Indtil videre rider de to heste og undgår åben stillingtagen for ikke at blive klemt mellem USA som den etablerede stormagt og Kina som den kommende stormagt

Japan: det største spørgsmålstejn

Japan udgør det største spørgsmålstejn i det sikkerhedspolitiske billede i Asien. Med en økonomi i tilsyneladende semi-permanent stagnation, en aldersfordeling af den mest ugunstige art, en social forstenet struktur og et mere eller mindre handlingslammet politisk system er Japan en økonomisk kæmpe om end aftagende, en politisk skygge og militært set bænkevarmer. Nogle af disse faktorer må på den ene eller anden måde give sig. Risikoen er en gryende japansk nationalisme med ændring af forfatningens bestemmelser om militærets rolle ledsaget af interesse for og måske endda tilvejebringelse af nukleare våben.

Anledningen kunne være Nordkoreas raslen med denne sabel, Kinas besiddelse heraf samt Indiens succes med at vride sig ud af omkostningerne ved at tilegne sig nukleare våben uden reelt at betale noget som hest. Truslen om hvad der ville blive straffen for at 'gå nuklear', viste sig at være, ja, en papirtiger!

Et mere nationalistisk og måske endda militært (tør ordet *militaristisk* bruges?) Japan vil

ændre Østasien og hele Asien fra at være et område i rimelig sikkerhedspolitisk balance til i stedet at leve med usikkerhed, frygt for kriser og angst for fremtiden. Stort set alle andre sikkerhedspolitiske potentielle kriser bevæger sig indenfor kortlagt farvand, men ikke et nationalistisk og måske militaristisk Japan.

Den japanske interesse for en plads som permanent medlem af FN's Sikkerhedsråd er en varm kartoffel i denne sammenhæng. Der er massiv modstand i Kina – hvor man ønsker at fastholde sin egen eksklusive position og frygter for en dossering af en mere nationalistisk japansk udenrigspolitik. Afvises Japan - og er grunden modstand fra andre asiatiske lande - vil det trække yderligere spor af ondt blod mellem Kina og Japan. Korea vil stå ved siden af Kina.

Resten af Asien ser med en betydelig ængstelse på, hvorledes den amerikanske opmuntring til Japan om at spille en større og mere markant udenrigs- og sikkerhedspolitisk rolle spiller lige op i den nationalistiske boldgade i Japans indrepolitiske kabale. Bekymringen findes især i Kina – ikke mindst på grund af tendensen hen i mod et muligt japansk militært engagement i et eventuelt forsvar af Taiwan. Kina affinder sig af mange grunde med USA's militære beskyttelse af Taiwan; men japansk militær i en tilsvarende rolle vil være helt og aldeles uacceptabelt. Korea ser med samme skepsis på et militært set stærkere Japan.

Taiwan: alle ønsker status quo

Kina gennemførte i 2004 et totalt skifte i den politiske top; men Kinas politik ligger fast forankret i Deng Xiao-pings linie fra 1979: dvs. nærmest uforbeholden prioritering af økonomisk vækst i en forudselig fremtid. Det store rige har endnu lang vej igen, før det er i besiddelse af kræfter, der gør det muligt at overveje udenrigspolitiske eventyr. Forsigtighed er nøgleord til forståelse af den kinesiske udenrigspolitik. Forstår omverdenen, at der skal vises respekt for Himlens Søn i Beijing, uanset hvem der sidder på 'tronen', er det ikke Kina, der er sindet at få båden til at kuldsejle. Den politiske prioritering er ikke ekspansiv, slet ikke aggressiv, den indeholder ikke engang trusler mod omverdenen – den er derimod rettet mod at holde sammen på verdens mest folkerige land med dets utallige økonomiske, etniske og sociale problemer. Enhver udenrigs- eller sikkerhedspolitisk udfordring vil aflede opmærksomhed og ressourcer fra denne opgave. Og det vil være uvelkomment, særdeles

uvelkomment. Enhver reel politisk reform vil kunne føre til uklarhed, kamp om magten og opmuntre grupper i riget til at sætte sig op imod 'kejsermagten' i Beijing.

I den kinesiske optik falder Taiwan ikke under begrebet omverdenen, men er en del af Kina. Den kinesiske ledelse ser genforening som et uundgåeligt mål, der aldrig må fortone sig. Så længe det fastholdes på nethinden og ikke undermineres, er det imidlertid nok for Kina.

De nylige valg i Hong Kong, som gav de demokratiske (dvs. mere eller mindre Beijing-kritiske) partier færre stemmer end ventet, har givet Kina et pusterum. Modellen med 'ét land, to systemer' – der har været princippet for Hong Kong siden overdragelsen i 1997 - kunne have fået et grundskud. Men med valget har den i stedet fået nyt liv - uanset at nogle vil kalde det kunstigt åndedræt.

Derfor føler Kina ikke behov for nytænkning omkring Taiwan. Den økonomiske integration taler sit tydelige sprog. Den amerikanske udenrigs- og sikkerhedspolitiske linie - med mindre vægt på Taiwan og større påskønnelse af Kina som allieret i kampen mod terrorisme - peger i samme retning. Resten af Asien falder også ind i geledet, og Australien har ladet forstå, at en militær konflikt i Formosa-strædet ikke nødvendigvis indebærer australsk deltagelse gennem ANZUS-pagten. Den nyligt gennemførte kinesiske lov om forbud mod udtræden af Riget ('Anti-secessionsloven') og bemyndigelse til brug af militære skridt for at hindre dette, kan udefra ses som en slags trussel rettet mod Taiwan. Men i kinesiske øjne er den ikke meget mere end en stadsfæstning af utallige kinesiske udtalelser, der er fremsat årene igennem. Det bemærkelsesværdige er snarere, at loven *ikke* siger 'genforening' og *ikke* opstiller en eventuel tidsramme herfor.

Omverdenen, spillerne, tilskuerne – ja, alle er på linie og indstillet på indtil videre at lade tiden gå. På nær én: Taiwans præsident Chen Shui-bian. Han søger at passere den skrøbelige bro over den strømmende flod med ét lille bitte skridt ad gangen i retning af Taiwans uafhængighed. Hele tiden så tilpas forsigtigt, at det nok går.

Vurderingen er således enkel, simpel, men foruroligende. Kina vil ikke træffe militære skridt over for Taiwan, men lade tiden arbejde for en genforening. At blive draget ind i en militær konflikt i Formosa-strædet er samtidig noget af det mest uvelkomne, USA kan forestille sig. USA og Kina ønsker således begge at bevare status quo. Kun en politisk fejlkalkulation kan vælte balancen. Det er usandsynligt, at USA eller Kina vil miste grebet om

deres fastlagte politik. Det kan derimod ikke afvises, at Chen Shui-bian ud fra forskellige motiver søger status quo forrykket. En sådan situation kunne tænkes, måske under medvirken af nationalistiske kredse i Japan og eventuelt de kredse i USA, der ønsker at bremse Kina, medens det endnu er militært svagt. Disse amerikanere ville betragte en bevidst og tilrettelagt provokation af Kina som et skridt, der tvinger Beijing til at reagere - og dermed skaber rammen for 'at sætte Kina på plads' subsidiært fremkalde 'tab af ansigt'.

I regionen anes konturerne af en kinesisk stormagt, hvis politik endnu forekommer ukendt. Indtil nu har Kina spillet ud med forslag om at dele sin økonomiske vækst gennem frihandelsaftaler og navnlig over for de sydøstasiatiske lande stillet sig velvillig på en række punkter herunder omkring grænsedragning i Det Sydkinesiske Hav om Spratly-øerne, der af adskillige nationer anses for at høre under deres suverænitet. Kynikere mener, at Kina på et senere tidspunkt med større magt vil lade den slå igennem over for nabolandene. Andre henviser til traditionel kinesisk udenrigs- og sikkerhedspolitik, der ikke har været aggressiv over for omverdenen.

Glem Nordkorea, husk Pakistan

Spørgsmålet om atomvåben på den koreanske halvø er håndterligt. Kim Jong-il har spillet dette for ham givtige og formentligt morsomme spil i mange år. Han har læst præsident Bush' tale om ondskabens akse, har derefter set hvad der skete med Saddam Hussein og frygter for, hvad der vil ske med Iran og derefter ham selv. Kort sagt: Han ønsker at købe sig en sikkerhedsgaranti; ikke for Nordkorea, men for sig selv. Den kan leveres, hvis USA vil. Det er utopi at forestille sig Kim Jong-il eller Nordkorea starte en militær konflikt. I så fald er han en død mand inden for 10 minutter. Og selv om han forekommer besynderlig, er der intet, som tyder på hang til at begå selvmord.

Pakistans besiddelse af atomvåben er langt alvorligere. Pakistan er politisk ustabil; faktisk i faregruppe A med stjerne. I mange henseender er det et frontlinieland. Det er fra Pakistans muslimske skoler, at en stor del af rekrutteringen til islamisk inspireret terror rundt om i Asien finder sted. Landet grænser op til Afghanistan og har svinget mellem forskellige holdninger til skiftende afghanske regimer. Det formodes, at der har været tætte forbindelser mellem store dele af det pakistanske militær samt efterretningstjeneste og

Talebanstyret. Ekstremistiske politiske grupperinger spiller en fremtrædende rolle i landets indre politik. Og – ikke mindst – kaster Kashmir en lang skygge hen over Pakistan og dets politik.

Den største konkrete trussel og risiko består i et kup i Pakistan, hvorefter yderligtgående islamiske kræfter kommer til magten og dermed i besiddelse af nukleare våben. Den efterfølgende akt kunne være, at et sådant regime lader atomvåben glide over i hænderne på terrorgrupper. Det kan ske. Indenfor de sidste år har der været mindst to attentatforsøg på landets præsident general Musharraf.

Har USA statsmandskløgt?

Økonomisk globalisering koblet med mellemstatslig integration - i det mindste af økonomisk karakter - er nødvendig for at fastholde stabiliteten i Asien. Begge dele er undervejs. En forudsætning for succes er dog USA's velvilje - dvs. accept af en gradvis forskydning af den økonomiske og dermed tillige globale politiske magt. Alternativet er, at USA beslutter sig for at bremse denne udvikling for derigennem at hindre udhulingen af sin egen magt og indflydelse.

Japan er den afgørende brik på skakbrættet. Den japanske holdning over for asiatisk integration er tvetydig – navnlig fordi toget er kørt, når det gælder visionen om at projektet skulle kunne finde sted under japansk ledelse. Japan skal således tage stilling til, om det kan finde sig til rette inden for en integration, der skabes af Kina og Indien - eller sætte sig selv udenfor med den option at kunne kaste grus i maskinen.

Der kan tænkes forsøg - især fra USAs side, men også fra Japans - på at aflede Kina og Indien fra et stærkere indbyrdes samarbejde. Sådanne bestræbelser vil især blive rettet mod Indien – men det er usandsynligt, at de vil udvise de politiske og økonomiske imperativer, der fremtvinger en form for økonomisk integration mellem Kina og Indien - og afledt heraf: et godt politisk klima mellem de to giganter.

I et positivt scenarium støtter USA ud fra statsmandskløgt en asiatisk integration og de kræfter i det japanske samfund, som ønsker reform og modernisering, får vind i sejlene. Japan bliver medspiller.

I et negativt scenarium er der sammenfald mellem amerikansk modvilje plus frygt for tab af

magt og japansk frustration. Det fører til politisk og økonomisk benspænd. Svinghjulet vil være japansk nationalisme. Skruebrækkeren kunne blive Taiwan. Perspektivet er ikke rart – hverken for Asiens eller for verdens fremtid.

Et uddrag af denne artikel er i dag blevet bragt i Dagbladet Politiken.

Jørgen Ørstrøm Møller (www.oerstroemmoeller.com) blev cand.polit. fra Københavns Universitet og samme år ansat i Udenrigsministeriet, hvor han bl.a. har været departementschef. I 1997 blev han udnævnt til at være Danmarks ambassadør i Singapore og Brunei Darussalam, siden 2002 også i Australien og New Zealand. Han er adjungeret professor ved Handelshøjskolen i København. I 1969 skrev han sin første bog om international politik og økonomi – og siden har han skrevet 33 til: den nyeste på dansk er "En ny verdensorden – eller slet ingen", der udkom sidste år (Thorups Forlag, 2004).

RÆSON interviewede ham 2. maj 2003: "**Verden uden automatpilot**" (interviewet indgik i RÆSON-bogen "USA | Europa – fjender i fællesskab?").